

הון תרבותי

הון תרבותי הוא מושג אשר מתייחס לעולם הידע של היחיד ושל הקבוצה. ספרות המחקר (Lareau & Weininger, 2005) מתייחסת להון התרבותי כגורם שמנציח את העליונות החברתית של קבוצות מסוימות לעומת הנמכה של קבוצות אחרות. פייר בורדייה, אשר קבע את המונח הזה הסביר כי יש להרחיב את מושג ההון מעבר למושג הכלכלי שמציין באופן מסורתי סחר חליפין בצורות שונות. לעומת הון זה, ההון התרבותי יכול לבוא לידי ביטוי בצורות של הון לא כלכלי (Maslauskaitė, 2011).

בורדייה מסביר כי העולם החברתי הוא למעשה היסטוריה מצטברת. הוא מבקש להסביר כי להון התרבותי של תפקיד משמעותי בשעתוק של ההון התרבותי במובן של העברת יתרון חברתי ושעתוק¹ חברתי (Thondhlana, 2018). ההון התרבותי ממלא תפקיד חשוב מאוד בעיצוב הסיכויים של הילדים להצליח בחיים הבוגרים שלהם. בחברה המודרנית, אשר מסוגלת לכלול מערכות חינוך מורחבות, ההון התרבותי יכול להפוך ולהיות כלי מרכזי בהעברה של יתרון חברתי ובשמירה על היתרון היחסי של קבוצות השליטה (Bourdieu, 1986).

אחת הסיבות לכך היא כי הורים שיש להם רמה גבוהה יותר של הון תרבותי יכולים לשפר את היכולת של הילדים שלהם. הדבר יכול לבוא לידי ביטוי בהרגלים, בחשיבה ובתקשורת של הילדים עם העולם הסובב אותם (Davies & Rizk, 2017). כל הגורמים הללו, שניתן לייחס אותם להון התרבותי של האדם, עוזרים לילדים להתקדם בתחום החינוך בצורה משמעותית יותר גדולה מאשר ילדים אחרים שהוריהם לא היו בעלי הון תרבותי כה רב. אם כן ההון התרבותי של האדם מתייחס יוצר פערים בין קבוצות חברתיות שונות כבר מגיל קטן מאוד וגורם לחברה להיות בעלת פער גדולים, בתהליך אשר מתחיל מן הילדות (Maslauskaitė, 2011).

לפי בורדייה קיימים שלושה סוגים של הון, כלכלי, תרבותי וחברתי. שלושת הצורות הללו ניתנות להמרה די בקלות. כך למשל זמינות ההון הכלכלי יכולה לספק גישה עבור השכלה נוספת. השכלה זו יכולה להביא לרכישה של הון תרבותי בדמות החינוך ובכך היא עשויה לחבר את האדם לבעלי השכלה דומים. הון חברתי יכול לסייע לאדם למצוא עבודה ולהתקדם בחברה שבה הוא חי, כך שהוא גם ישפר את ההון הכלכלי שלו (Davies & Rizk, 2017).

¹ העברת מבנה חברתי מסוים מקבוצה אחת לקבוצה אחרת. השעתוק במובן מסוים מתייחס לאינטרס של קבוצות אשר נמצאת במעלה החברה לשמור על היתרון היחסי שלהן לעומת קבוצות אחרות.

הון תרבותי והביטוס הגדרת המושגים

המונח הביטוס מייצג מערכת של שעתוק אשר פועלת בצורה לא גלויה. הביטוס הוא למעשה המכלול של ההתנהגות, הכישורים, הנטיות והעדפות שהאדם רוכש לעצמו במהלך ימי חייו. הביטוס הוא מערכת התנהגות אשר נרכשת על ידי הפרט בעקבות תנאים שקיימים בתקופה שבה הוא חובר לחברה שלו (Lareau & Weininger, 2005). האדם רוכש לעצמו במהלך חייו את הביטוס ואת של ההורים שלו ושל הקבוצה החברתית שבה הוא חי. לכך בורדייה סבור כי ביכולת של הביטוס לקבוע במידה רבה את מידת ההצלחה של האדם בחברה. כמו כן אנשים מעדיפים את האנשים שדומים להם מבחינת הביטוס ולכן מי שהתחנך במעמד מסוים יזכה בדרך כלל את ההשגה של משרה יוקרתית שהכל רוצים בה (Davies & Rizk, 2017).

ההביטוס הוגדר במחקר בתור מגוון של נטיות תפיסות והערכות אשר ניתן לכנות אותם בתור פרקטיקות חברתיות או אורחות חיים. התנאים יוצרים ומבססים את העקרונות של הקבוצה או של הפרט מבחינת חזון וחלוקת העולם וכך הם מעצבים את התפיסות שלהם ואת הרצונות שלהם מן החברה כולה (Davies & Rizk, 2017). ההביטוס פועל כך שהוא גם מהווה עבור האדם מעין משוב על ההצלחות או על הכישלונות שלו. הוא שופט את ההצלחות או את הכישלונות שלי לפי הביטוס של הקבוצה אליה הוא משתייך.

משום כך ביכולת של הביטוס להשפיע על האופן שבה אנשים מבינים, מפרשים, פועלים ועושים פעולות בהתמודדות שלהם עם העולם. הביטוס גורם לאנשים לקחת דברים מסוימים בתור מובנים מאליהם, להאמין שדברים מסוימים חשובים יותר מאשר דברים אחרים, לשאוף לדברים מסוימים, להחזיק בסוג מסוים של חפצים ולרצות להשתתף בסוגים מסוימים של אירועים חברתיים או פוליטיים מסוגים שונים (Chen & Hagedorn, 2020). יש לזכור כי בורדייה זכה לביקורת על תיאוריית הביטוס שלו בטענה שמודל זה הוא נוקשה מידי ולא לוקח בחשבון במידה מספקת את האפשרות של ניידות ושל שינוי חברתי. הביקורת סבורה כי תפיסת הביטוס יכולה להביא למסקנה כי אנשים שנחשבים למקופחים חברתית הם כאלה משום שהם בחרו בנטיות שגרמו להם לפעול בדרכים ששחזרו את תנאי החיסרון שלהם (Lareau & Weininger, 2005).